

וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השיר
ואת ההדר עין וירא העם ויגעו וישקרו מרחוק: ויאמרו אל
בושה דבר אתה עמו ונשמעה ואל ידבר עמו אלהים כן
נמות: ויאמר משה אליהם אליהם אל תיראו כי לבבכם נסות
אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבתי
תחטאו: ויעמד העם מרחוק ובושה: נגש אליהם קול אשר
שם האלהים:

ז' כולק ירמיה'

תגו רבנו בשוכנו רבונו לכרם ביבנה היו שם רבי יהודה זרבי ורבי נחמיה ורבי
אלעזר בנו של ריה"ג פתחו כלם בכבוד אבסטיא ודרשו. פתח רבי יהודה ראש המדרים
בכל מקום בכבוד תורה ודרש (שמות לא) "ומשה יקח את האהל ונטה לו מוחץ למחנה"
והלא דברים קו ומה ארץ הז' שלא היה מרחק אלא ר"ב מול אמרה תורה (שמות לא)
"וזהו כל מבקש הז' יצא אל אהל מועד" ת"ח שהולכים מעיר לעיל וממדינה למדינה
ללמוד תורה אע"פ
כשם שאני הסברתי לך פנים כך אתה הסבר פנים לישראל והחזיר האהל למקומו. "ושב
אל המחנה" וגו' אמר רבי אבהו א"ל הקב"ה למשה עכשיו ואמרו הרב בכעס ותלמיד
בכעס וישראל מה תחזא עליהם אם אתה מחזיר האהל למקומו מוטב ואם לאו יהושע בן
נון תלמודך משרת תחזיק היינו דכותב "ושב אל המחנה". אמר רבא אע"כ לא יצא
הדבר לבטלה שגא' (שם) "ומשרתי יהושע בן נון נער לא ימשי מתוך האהל".

ו' ה' ירמיה' א"ל כולק ירמיה'

בנפשות ישראל אחרי שכסה עליהם אבק עון העגל, היחה
התרופה ההרחקה של אהל מועד מן המחנה, כדי שתצא אל
הפועל התשוקה הפנימית לאור ד' הצפונה בלבן של ישראל ע"י
השתלשלות ההליכה בצמאון. ומה נראה מה רב הוא כח הגילוי
של התשוקה לדברי תורה המתגלה בפועל ע"י הנדידה והגלות
לשמות בצמא את דבריה. כי התשוקה נובעת מעומק לב
המרגיש את נופם התורה, מה שהוא יותר נגשג מכל יקר שיוכל
להתכנס בפה ולשוון. כי תשוקה הנפש ואהבת הנשמה העורגת
לדברי אלהים חיים אין להכניסה במושג של ביטוי שפתיים. ע"כ
אין ערוך לגודל מעלת עצם התורה על ההליכה מעיר לעיר
וממדינה למדינה ללמוד תורה, המורה על חמדת הנפש הפנימית
לאהבת ד' ודבר קדשו. כי מצד עצם מצות התורה מתגלה בכל
ענין ודיבור של עסק בתורה רק פרט אחד מיוחד בענינו,
והאהבה נובעת מרחיפת הנשמה המשכלת על הוד כללה של
תורה ואור חמדתה מצד אלהיותה וכללותה, שהיא אור עולם
באוצר חיים.

התורה החכמה כשהיא מושפעת מאיש גדול על
הקטנים שהם תחת יד הנהגתו, צריכה להיות נמסרת אליהם כפי
ערכם הם. לפעמים אמנם יצמי המדריך את הענינים באופן
שהיה נדחקים המקבלים להתרומם על ערכם ולקבלם, וכזה
יקוה להעלותם משפלותם. ולפעמים ישפיל את הענינים עד
ערכם של המקבלים ויקוה שיהגדלו ויעשו פרי דוקא בהחנם
ע"פ דרכם וערכם. מתוך שירדו ישראל ממעלתם כעגל, הרחיק
משה את האוהל, להיות להם להוראה שהם צריכים להתרחק
מירידתם, להתעלות למען יוכלו לקבל השפעת התורה מאוהל
מועד שעכשיו היא למעלה מערכם ע"ז אמר לו הקב"ה שלא כך

ג' צדקיה'

אתה דברים האלה דבר יהוה אליך
קהלכם בזה מתוך האש הענין והערפל קול גדול ולא יסף
ונכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי: ויהי כשמעכם את
קול מתוך החשך וההר בער באש ותקרבון אלי כל דאשי
שבטיכם וקניכם: ותאמרו הן הראנו יהוה אלהינו אתכם בן
ואת גדלו ואת גדלו שמענו מתוך האש היום היה ראינו כד
ידבר אלהים: את האדם חיי: ועתה למה נמות כי תאכלנו
האש הגדולה האת אס-יפים: ואתנו לשמע את קול יהוה
אלהינו עוד ומתנו: כי מי כל-בשה אשר שמע קול אלהים
חיים מדבר מתוך האש כמנו וחי: קרב אתה ושמע את כל
אשר יאמר יהוה אלהינו ואתו תדבר אלינו את כל אשר
ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו: וישמע יהוה את
קול דבריכם בדברכם אלי ויאמר יהוה אלי שמעתי את קול
דברי העם הזה אשר דברו אלי הטיבו כל אשר דברו: קר
יתן והיה לכם זה להם ליראה אתי ולשמד את כל מצותי
כל היום למען יטיב להם ולבניהם לעלם: אך אמר להם שובו
לכם לאהליכם: ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל
המצוה והחוקים והמשפטים אשר תלמדו ועשו בארץ אשר
אנכי נתן להם לרשתה:

היא המדה, כשם שבכלל ההשגה היותר שלמה כהשגתו של
משרע"ה הלא בכ"ו צריכה היא לרדת מרום עווה אל ערכו של
המקבל, א"כ כך היא המדה שהדברים הגדולים צריכים לרדת
ולהתלבש לפי ערכם של המקבלים וע"ז יוספו כח לעשות חיל
ולעלות במעלות יותר רמות. כשם שאני הסברתי לך פנים, ע"פ
הכח המוגבל שלך אף שהוא רם ערך לגבי ידוהו, אבל בכ"ו
היחה צריכה ירידה. כן אתה הסבר להם פנים לישראל, להיות
עכשיו הדברים מתלבשים ע"פ הכתום. והחזיר את האוהל
למקומו, ואל תכריחם שיתעלו הם בהכרח לקבל דברים יותר
גדולים מערכם. כי חינוך הכללי של אומה שלמה צריך גם הוא
להיות בנחת והדרגה, וע"י ההתרגלות של הערך הראוי להם
יוסיפו יתרון.

החטא היחה ראוייה היותם מונהגים ע"פ משה, אמנם בנפלים
חשב הוא ע"ה כי ראוי לחקם להעלותם אל אשר עמדו עליו
בתחילתו, ע"כ הרחיק מהם את האהל. וכאשר גלוי ירדו עליו
השם יתברך, כי לא יתכן להעלותם כבת אחת. ע"כ ה" הדבר
המוכרח שישפיל משה את הנהגתו עד למדתם. מ"מ כיון
שהנהגה יצאה ממשה שהיה ערכו הנהיגם בערך שלמותם,
ע"כ יש בכחה של הנהגה זו להשיבם בהמשך הזמן לשלמות
מעלת הקודמת, ואם לא ה" מתרצה לתקן לפניהם דרך הדרכה
ממוזגת שהיה יכולים לקבלה, אז היחה הדרכתם מתקנת ע"פ
יהושע, אבל היא היחה עומדת ע"פ מעלתה, ולא היחה בכחה
להתעלות מעולם עד אותו הערך הנגשג כשנתן בכחה של
הדרכתו של משה, שהיחה ערוכה רק בחיצוניותה ע"פ ערכם,
ובקרבה כוללת דרכים גדולים להעלותם לרום מעלתם כאשר
יהי לע"ל. ע"כ מיד ושם אל המחנה, כי חרד על חקת העתיד
שלא לאכזר רוב הטובה העתידה. אמנם הדבר לא יצא לבטלה,

ג' צדקיה' א"ל כולק ירמיה'

וכל העם רואים את הקולות (טו) ויאמרו אל משה. דעת המפרשים * שהי' זה אחר מתן
תורה, והוא שאמר ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וקניכם ותאמרו הן הראנו ה' אלהינו
וגומר אם יוספים אנהנו לשמוע את קול ה' עוד ומתנו וגו' 60. ואין כן דעתי. בעבור שאמר
בכאן ואל דבר עמנו אלהים. ולא אמר עוד, ומשה אמר בכאן אל תיראו. ושם נאמר הטיבו
כל אשר דברו 61. ועוד כי בכאן לא ספר שיפחדו רק מן הקולות והלפידים ומן ההר שהוה
עשן. ושם פתחו מדברו השכינה. שאמרו כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר
מתוך האש כמונו וחי 62. ועוד כי בכאן אמר ומשה נגש אל הערפל 63. ולא אמר שבא בתוכו.
והנכון בעיני בפרשה ובסדר הענין, כי וכל העם רואים ויאמרו אל משה היה קודם מתן
תורה, ומתחלה הזכיר כסדר כל דברי האלהים מה שצוה למשה בהגבלת ההר ואזהרת
העם ועשרת 64 הדברות. ועתה הוד הזכיר דברי העם אל משה ואמר כי מצת שראו את
הקולות ואת הלפידים נעו לאחור ועמדו מרחוק יותר מגבול ההר אשר הגביל משה. והסדר
בדברים. כי בבקר היו קולות וברקים וקול שופר חזק ועדין לא ירדה שכינה. כענין וירוח
גדולה וחוק מפרק הרים משבר סלעים לפני ה' לא ברחו ה' 64. וחרדו העם במחנה במקום
תחתוב. ומשה חזק לבם והוציאם לקראת האלהים ויתיצבו בתחתית ההר. ובהיותם שם
בתחתית מצפים ומתיצבים ירד ה' על ההר באש ויעל עשנו עד לב השמים וושך ענן
וערפל 65 והוד ההר עצמו 66 ונודעו כאשר יעשו ברעש תקרא זלולה 67 או יותר
מכן 68. וכן כתוב ההרים רקדו כאלים גבעות כבני זאן 69. ואיננו משל כאשר איננו משל
הים ראה וינס הירדן ויב לאחור 69. ונתחוק קול השופר 70 מאד, אז ראו העם ויבועו לאחור
וישמדו מרחוק יותר מן הגבול, ואז אמרו אליו כלם שלא ידבר עמם האלהים כלל פן ימותו.
כי במראה נהפכו ציריהם עליהם ולא עצרו כח 71. ואם ישמעו הדבור ימותו. ומשה חזקם
ואמר להם אל תראו ושמעו אליו ויעמדו העם מרחוק במעמד כי לא רצו בכל דבריו
להתקרב אל הגבול. ומשה נגש אל הערפל. לא בא בתוכו, אלא פחד אלהים עשרת הדברות.
ואחר עשרת הדברות לא הזכיר כאן מה שאמרו חזקנים למשה. כי רצה לבאר כסדר המצות
המשפטים. אבל במשנה תורה הזכיר משה כי אחרי הדברות קרבו אליו כל ראשי שבטיהם
וזקניהם ואמרו לו אם יוספים אנתנו לשמוע את קול ה' אלהינו עוד ומתנו 72. כי שערנו
בנפשנו שלא נזכר עוד לטובל משה דבר ה' אלהים כי חסבו שירצה האלהים לדבר
אליהם כל המצוות, ולכן אמרו קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ה' אלהינו ואת דבר
אלינו ושמענו ועשינו 73. והקב"ה הודה לדבריהם ואמר הטיבו כל אשר דברו כי כן היה
התנץ לפניו שלא ישמעם רק עשרת הדברות. והיראה 74 ישרה לפניו:

ז' צדקיה' א"ל כולק ירמיה'

כי לבבכם נסות ואתכם בא האלהים, אבל יתכן שיאמר כי לבבכם הרגילכם באמונתו 74
בא האלהים. שכלן שהוראה לכם גלוי השכינה נכנסה אמונתו בלבבכם לדבקה בו, ולא
תפרד נפשכם ממנה לעולם, ולמען תהיה יראתו על פניכם בראותכם כי הוא לבדו האלהים
בשמים ובארץ ותיראו 75 ממנו יראה גדולה. או יאמר שתהיה על פניכם יראת האש
הגדולה 76 הזאת ולא תחטאו מיראתכם ממנה.

כי דור המדבר ה" דור חנוך לישראל, שקפל ערכם של הדורות
הבאים. ע"כ כפי מה שהושרש בו, יתקבלו הדברים יפה
כשיושלמו הנפשות בהמשך הזמן, והי' צורך להכין אור ורוח
להדרכה היותר עליונה העתידה להיות לעתיד. אבל הכשרו של
יהושע הועילה שהי' מוכשר יפה להנהיג קבועה בדור הנכנס
לארץ, שהוא היה צריך כבר להתחיל להתנהג ע"פ מדתו
הקבועה לו ולעלות בהדרגה של משך דורות. והנהגה
הממוצעת הצריכה לעולם של מעשה ועסקי דרך ארץ טבעיים
היחה עומדת להיות מדתו של יהושע, אלא לולא הרצאתו של
משרע"ה היחה מוכרחת להיות מתחלת מאז, וכשכיו נהאחרה
עד בא עת הכניסה לארץ, להתחיל לחיות חיי עם נמוכים
וטבעיים. שבאמת ע"פ העילה שבאה מן ירידה של הסתגרות
בעסקי עולם ומנהגים טבעיים, יצא התכלית המכוון של ישראל
בערך עצמו וערך כל האדם.